

Dosarul nr. 2ra-298/22
2-19062270-01-2ra-04032022

prima instanță: Judecătoria Ungheni – M. Ulinici
instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău – A. Pahopol, E. Pulbere, O. Cojocari

DECIZIE

01 iunie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

În componență:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Svetlana Filincova
Galina Stratulat
Dumitru Mardari
Victor Burduh
Maria Ghervas

examinând recursul declarat de ZZZ, reprezentată de avocatul Tamara Casian,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de societatea pe acțiuni „Moldasig” împotriva ZZZ cu privire la încasarea în ordine de regres a despăgubirii de asigurare și compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 02 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a admis apelul declarat de societatea pe acțiuni „Moldasig”, s-a casat hotărârea din 29 decembrie 2020 a Judecătoriei Ungheni și s-a emis o hotărâre nouă, prin care s-a admis acțiunea depusă de societatea pe acțiuni „Moldasig”,

constată:

La 26 decembrie 2018, societatea pe acțiuni „Moldasig” (în continuare SA „Moldasig”) a depus prin intermediul oficiului poștal cerere de chemare în judecată împotriva ZZZ cu privire la încasarea în ordine de regres a despăgubirii de asigurare și compensarea cheltuielilor de judecată (vol. I, f.d. 3-6, 94).

În motivarea acțiunii SA „Moldasig” a invocat că, la 24 octombrie 2016, XXX a încheiat cu SA „Moldasig” contractul de asigurare de răspundere civilă RCAI xxx, prin care a asigurat răspunderea civilă față de terțe persoane, asupra conducerii autovehiculului de marcă și model Honda Prelude, cu n/î XXX.

La 30 ianuarie 2017, pe traseul R-17 Pîrlița – Fălești la km 25 + 700 m., din direcția satului Pîrlița, raionul Ungheni, s-a produs un accident rutier cu implicarea autovehiculului de marcă și model Honda Prelude, cu n/î XXX, condus de YYY și autovehiculul de marcă și model Volkswagen Passat, cu n/î XXX, condus de Valeriu Sorucean.

Conform materialelor de investigare a accidentului rutier, acesta a fost produs din cauza că șoferul autovehiculului de marcă și model Honda Prelude, cu

n/î XXX, YYY a manifestat imprudență la trafic, nu a ținut cont de situația și condițiile rutiere (carosabil înzăpezit, deplasare pe timp de noapte în curbă cu pantă) și, pierzând controlul asupra vehiculului, a ieșit pe contrasens, unde a tamponat frontal autovehiculul de marcă și model Volkswagen Passat, cu n/î XXX, care se deplasa regulamentar din sens opus.

În rezultatul vătămarilor corporale primite în urma accidentului rutier, șoferul de marcă și model Honda Prelude, cu n/î XXX, YYY a decedat la fața locului.

Prin Ordonanța procurorului raionului Ungheni din 01 martie 2017 a fost încetată urmărirea penală pornită la 30 ianuarie 2017 în temeiul art. 264 alin. (3) lit. b) din Codul penal, cu clasarea acestuia în baza art. 275 pct. 5 din Codul de procedură penală, în legătură cu intervenirea decesului făptuitorului YYY.

Având în vedere că în rezultatul accidentului rutier produs de către YYY la 30 ianuarie 2017, autovehiculul de marcă și model Volkswagen Passat, cu n/î XXX, a fost deteriorat considerabil, la 05 aprilie 2017, persoana păgubită s-a adresat asiguratorului vinovatului de producerea accidentului SA „Moldasig” cu cerere privind constatarea pagubei, stabilirea și achitarea despăgubirii de asigurare.

În conformitate cu contractul/polița de asigurare obligatorie de răspundere civilă seria RCAI nr. xxx, SA „Moldasig” a deschis dosarul de daune pe marginea acestui caz de asigurare. Totodată, la 05 aprilie 2017, specialistul companiei de asigurare împreună cu părțile cointeresate au stabilit daunele pricinuite autovehiculului de marcă și model Volkswagen Passat, cu n/î XXX, care aparține cu drept de proprietate lui Valeriu Sorucean, întocmindu-se în acest sens un proces-verbal de constatare a defectelor, înregistrat cu nr. D/RCA/17-686/BL.

Ulterior, în baza conturilor preventive și a procesului-verbal de constatare și evaluare a pagubelor, s-a stabilit cuantumul despăgubirii de asigurare în urma deteriorării autovehiculului de marcă și model Volkswagen Passat, cu n/î XXX, în sumă de 84 114 lei, care a fost achitată de asigurator conform dispoziției de plată nr. 3074 din 13 iunie 2017.

Reclamanta SA „Moldasig” a menționat că odată cu achitarea despăgubirilor de asigurare, conform art. 1329 din Codul civil, a preluat în limitele sumei achitate dreptul asiguratului la creanță.

Din motiv că persoana vinovată de producerea accidentului rutier, YYY, a decedat, asiguratorul SA „Moldasig” a interpelat Ministerul Justiției al Republicii Moldova, Agenția Resurse Informaționale Juridice și Biroul Notarial din municipiul Ungheni întru stabilirea succesorului acestuia. Conform informațiilor furnizate de Biroul Notarial din municipiul Ungheni, moștenitor al averii defunctului YYY este doar mama lui ZZZ.

Astfel, în scopul soluționării amiabile a litigiului, SA „Moldasig” a expediat la 06 noiembrie 2018 în adresa ZZZ pretenția nr. 489, prin care i-a propus achitarea benevolă a sumei prejudiciului suportat de SA „Moldasig”, însă, nu a primit nici un răspuns la aceasta.

Reclamanta SA „Moldasig” a solicitat prin cererea de chemare în judecată încasarea în ordine de regres din contul ZZZ în beneficiul său a despăgubirii de asigurare în sumă de 84 114 lei și compensarea cheltuielilor de judecată legate de achitarea taxei de stat în cuantum de 2 523,42 de lei și a cheltuielilor de transport în sumă de 231,75 de lei.

Prin hotărârea din 29 decembrie 2020 a Judecătoriei Ungheni s-a respins acțiunea depusă de SA „Moldasig”.

S-a încasat din contul SA „Moldasig” în beneficiul ZZZ suma de 5 400 de lei cu titlu de compensare a cheltuielilor de asistență juridică (vol. II, f.d. 29, 32-36).

În consolidarea soluției prima instanță a reținut că debitorul obligației de executare în regres, YYY, a decedat în rezultatul accidentului rutier care a avut loc la 30 ianuarie 2017. Deci, data deschiderii secesiunii după defunctul YYY se consideră data de 30 ianuarie 2017. În opinia primei instanțe, de la această dată a început să curgă termenul de înaintare a pretențiilor creditorilor celui ce a lăsat moștenirea.

Judecătoria Ungheni a notat că creditorul SA „Moldasig” a cunoscut despre faptul că persoana vinovată de producerea accidentului din 30 ianuarie 2017, YYY, a decedat în urma acestuia, precum și de începerea curgerii termenului de prescripție. Ba mai mult ca atât, SA „Moldasig” urma să cunoască despre acest fapt și reieșind din Ordonanța privind neînceperea urmăririi penale din data de 01 martie 2017, prin care YYY a fost recunoscut vinovat de comiterea accidentului, iar cauza penală a fost clasată pe motiv că făptuitorul a decedat.

În opinia primei instanțe, reclamanta SA „Moldasig” urma să înainteze pretenții către moștenitorii defunctului, prevăzuți la art. 1500 din Codul civil, nu mai târziu de 30 iulie 2017 sau nu mai târziu de 05 octombrie 2017. Însă, asigurătorul și-a înaintat pretențiile față de ZZZ abia la 06 noiembrie 2018, cu depășirea termenului legal cu cel puțin 11 luni.

Astfel, Judecătoria Ungheni a conchis că, în speță, cererea de chemare în judecată depusă de SA „Moldasig” împotriva ZZZ urmează a fi respinsă, din motivul omiterii termenului de înaintare a pretenției.

La 31 decembrie 2020, în interiorul termenului prevăzut la art. 362 din Codul de procedură civilă, SA „Moldasig”, reprezentată de avocatul stagiar Iurii Tcaci, a declarat apel împotriva hotărârii din 29 decembrie 2020 a Judecătoriei Ungheni (vol. II, f.d. 31 recto-verso).

Prin decizia din 02 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău s-a admis apelul declarat de SA „Moldasig”.

S-a casat hotărârea din 29 decembrie 2020 a Judecătoriei Ungheni și s-a emis o hotărâre nouă, prin care:

S-a admis acțiunea depusă de SA „Moldasig” împotriva ZZZ.

S-a încasat de la ZZZ în beneficiul SA „Moldasig” prejudiciul material în sumă de 84 114 lei, cheltuielile de judecată în mărime de 2 523,42 de lei sub forma taxei de stat achitate la depunerea cererii de chemare în judecată și suma de 1 892,56 de lei taxa de stat la depunerea cererii de apel, iar în total 88 529,98 de lei.

S-a respins cererea SA „Moldasig” cu privire la compensarea cheltuielilor de transport (vol. II, f.d. 88, 89-96).

În consolidarea soluției instanța de apel a reținut ca fiind neîntemeiate, rezultate din aprecierea incorectă a circumstanțelor pricinii și interpretarea eronată a normelor de drept material concluziile primei instanțe.

Curtea de Apel Chișinău a constatat că SA „Moldasig” s-a adresat cu prezenta acțiune în interiorul termenului legal, or, ultima a survenit în drept de a se adresa cu acțiune de regres după achitarea prejudiciului material, eveniment

care s-a produs în data de 14 iunie 2017, când a achitat persoanei păgubite despăgubirea de asigurare în sumă de 84 955,14 lei.

Astfel, instanța de apel a conchis că SA „Moldasig” a probat întrunirea condițiilor necesare pentru aplicarea art. 29 din Legea cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule nr. 414 din 22 decembrie 2006, odată ce s-a constatat că la momentul producerii accidentului rutier YYY nu avea acoperire contractuală, iar moștenitor al averii defunctului este mama lui, ZZZ, de la care urmează să fie încasat în ordine de regres despăgubirea de asigurare achitată de asigurător.

La 04 februarie 2022, ZZZ, reprezentată de avocatul Tamara Casian, a depus prin intermediul oficiului poștal cerere de recurs împotriva deciziei din 02 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea deciziei recurate și menținerea hotărârii din 29 decembrie 2020 a Judecătoriei Ungheni (vol. II, f.d. 103-106, 114).

În motivarea recursului a invocat că instanța de apel eronat a ajuns la concluzia că, în speță, termenul de prescripție în vederea înaintării acțiunii în regres împotriva moștenitorilor lui YYY a început să curgă din data când SA „Moldasig” a aflat despre deschiderea dosarului succesoral, și anume 25 iulie 2018. Or, această concluzie contravine prevederilor art. 1544 din Codul civil, care prevede expres că termenul de înaintare a pretențiilor este de 6 luni din ziua când au aflat despre deschiderea succesiunii, dar nu din ziua când a aflat despre deschiderea procedurii succesoriale.

La fel, recurenta a considerat că nu putea fi acceptată poziția SA „Moldasig”, precum că nu a cunoscut cine este moștenitor, deoarece în coroborarea art. 40 alin. (4) din Codul de procedură civilă (în redacția în vigoare la data deschiderii succesiunii) și art. 55 alin. (1) lit. c) din Legea cu privire la notariat (în redacția în vigoare la data deschiderii succesiunii) pretenția putea fi înaintată nemijlocit moștenitorilor sau prin intermediul notarului, precum și prin înaintarea unei acțiuni în instanța de judecată de la locul deschiderii moștenirii. Ba mai mult, în cazul în care niciunul din moștenitori nu au deschis procedura succesorală în termen, SA „Moldasig” nu era lipsit de dreptul să se adreseze la notar pentru a deschide procedura succesorală sau să înainteze o cerere în instanța de judecată.

În opinia recurente, Judecătoria Ungheni corect a respins acțiunea în regres înaintată de SA „Moldasig” ca fiind tardivă.

ZZZ a considerat că instanța de apel nu a ținut cont de faptul că după decesul lui YYY nu au rămas careva bunuri în masa succesorală. Deși, formal defunctul era proprietarul unui autovehicul evaluat la prețul de 10 000 de lei, acest bun de fapt nu făcea parte din masa succesorală, deoarece a fost vândut cu câțiva ani până la deces, iar noul proprietar nu l-a înmatriculat pe numele său. Respectiv, după decesul fiului, a primit ca moștenire un bun afectat de vicii, care real nu făcea parte din masa succesorală.

Recurenta a remarcat că activul succesoral nu acoperă nici pe departe cheltuielile de înmormântare și de obținere a averii succesoriale, pe care le-a suportat exclusiv doar ea.

Astfel, ar putea să răspundă fața de creditori doar cu suma de 10 000 de lei, valoarea bunului primit ca moștenire, dar nicidecum nu cu suma de 84 114 lei, pretinsă de SA „Moldasig”. Reieșind din această ipoteză, instanța de apel trebuia

să țină cont de prevederile art. 1551 din Codul civil, conform căruia din contul averii succesoriale, până a fi repartizată între moștenitori, urmează a fi satisfăcute creanțele privind compensarea cheltuielilor utile efectuate în legătură cu ultima boală a defunctului, a cheltuielilor de înmormântare, de obținere a averii succesoriale, de păstrare și gestionare a ei, de executare a testamentului, precum și a cheltuielilor de plată a remunerației executorului testamentar sau custodelui averii succesoriale. Aceste creanțe urmează a fi satisfăcute din contul averii succesoriale în mod prioritar față de toate celelalte creanțe, inclusiv față de cele garantate prin gaj.

Prin referința depusă la 07 aprilie 2022, intimata SA „Moldasig” a solicitat declararea recursului depus de ZZZ ca fiind inadmisibil, în temeiul art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Colegiul opinează că, în speță, calea de atac în ordine de recurs a fost demarată în interiorul termenului legal, deoarece din materialele cauzei nu poate fi stabilită data când decizia din 02 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău a fost comunicată recurentei, iar drept consecință nu poate fi stabilit momentul când începe să curgă termenul de exercitare a dreptului de a ataca hotărârea judecătorească.

Prin încheierea din 11 mai 2022 a Curții Supreme de Justiție s-a considerat admisibil recursul declarat de ZZZ împotriva deciziei din 02 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău și s-a transmis Colegiului lărgit pentru examinare în fond.

În conformitate cu articolul 441 din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin prisma art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În corespundere cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

Verificând argumentele invocate în recurs, prin prisma materialelor din dosar, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a ajuns la concluzia că recursul urmează a fi admis și casată decizia din 02 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În debutul analizei sale, Colegiul consideră imperioase dezideratele Curții Europene a Drepturilor Omului reținute în cauza Zubac vs. Croația (hotărârea din 05 aprilie 2018) potrivit căroră, din moment ce preeminența dreptului constituie un principiu fundamental al democrației și al Convenției, nu putea exista nicio așteptare, în baza Convenției sau de altă natură, potrivit căreia Curtea Supremă trebuia să ignore sau să nu aibă în vedere nereguli procedurale evidente.

Astfel, efectuând controlul judiciar al deciziei din 02 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că instanța de apel nu a elucidat toate circumstanțele importante pentru soluționarea justă a cauzei, iar drept consecință nu a dat un răspuns cert dacă reclamanta a depus acțiunea în termenul legal sau nu, precum și nu a stabilit legea aplicabilă speței, pronunțând în consecință o soluție nemotivată.

În acest sens, Colegiul evocă faptul că, reieșind din efectul devolutiv al apelului, Curții de Apel Chișinău îi revenea obligația de a determina raportul material-litigios dintre litiganți întru constatarea corectă a specificului obiectului acțiunii civile și temeiului acesteia, iar drept urmare obiectul probațiunii pe cauza dedusă judecării, circumstanță care presupune în sine conturarea faptelor juridice prin care se justifică pretențiile și obiecțiile părților și fără de care este imposibilă soluționarea justă a litigiului.

Implicit circumstanțelor cauzei, Colegiul atestă că, la 30 ianuarie 2017, pe traseul R-17 Pîrlița – Fălești la km 25 + 700 m., din direcția satului Pîrlița, raionul Ungheni, s-a produs un accident rutier cu implicarea autovehiculului de marcă și model Honda Prelude, cu n/î XXX, condus de YYY și autovehiculul de marcă și model Volkswagen Passat, cu n/î XXX, condus de Valeriu Sorucean.

Conform materialelor de investigare a accidentului rutier, acesta a fost produs din cauza că șoferul autovehiculului de marcă și model Honda Prelude, cu n/î XXX, YYY a admis încălcarea gravă a art. 45 alin. (1), art. 47 alin. (1) și art. 51 alin. (1) din Regulamentul circulației rutiere, care s-a soldat cu decesul unei persoane, fapt ce constituie infracțiune prevăzută de art. 264 alin. (3) lit. b) din Codul penal.

La fel, organul de urmărire penală a constatat că, în rezultatul vătămarilor corporale primite în urma accidentului rutier, șoferul autovehiculului de marcă și model Honda Prelude, cu n/î XXX, YYY a decedat la fața locului.

Astfel, prin ordonanța procurorului raionului Ungheni din 01 martie 2017 s-a refuzat în pornirea urmăririi penale pe cazul dat, din motivul intervenirii decesului făptașului și s-a clasat procesul penal în baza art. 275 pct. 5 din Codul de procedură penală (vol. I, f.d. 13-15).

Având în vedere că accidentul rutier din 30 ianuarie 2017 a fost produs de către YYY, persoana păgubită s-a adresat în data de 05 aprilie 2017 asiguratorului vinovatului, companiei de asigurări SA „Moldasig”, cu cerere privind constatarea pagubei, stabilirea și achitarea despăgubirii de asigurare (vol. I, f.d. 31 recto-verso).

Respectiv, în baza contractului și poliței de asigurare obligatorie de răspundere civilă seria RCAI nr. xxx, SA „Moldasig” a deschis dosarul de daune pe marginea acestui caz de asigurare, iar conform procesului-verbal de constatare a daunelor nr. D/RCA/17-686/BL din 05 aprilie 2017, specialistul companiei de asigurare împreună cu părțile interesate au stabilit daunele pricinuite

autovehiculului de marcă și model Volkswagen Passat, cu n/î XXX, care aparține cu drept de proprietate lui Valeriu Sorucean (vol. I, f.d. 36-37, 38-58 recto-verso).

Potrivit actului de evaluare cost reparație nr. 18376 din 26 aprilie 2017, întocmit de SRL „General-Expert” pe dosarul de daună nr. D/RCA/17-686/BL, costul părților componente (pieselor), materialelor și a manoperei de reparare a autovehiculului de marcă și model Volkswagen Passat, cu n/î XXX, constituie în total suma de 97 125,69 de lei (vol. I, f.d. 59-63).

Prin decizia SA „Moldasig” pe dosarul de daună nr. D/RCA/17-686/BL s-a decis de a achita persoanei păgubite Valeriu Sorucean despăgubirea de asigurare în mărime de 84 114 lei (vol. I, f.d. 74).

Prin ordinul nr. 1115-01 din 31 mai 2017, SA „Moldasig” a ordonat de a achita lui Valeriu Sorucean despăgubirea de asigurare în mărime de 84 114 lei și de a înainta acțiune de regres către succesorii persoanei vinovate de producerea accidentului rutier în mărime de 84 114 lei, conform art. 29 lit. d) din Legea nr. 414/2006 (vol. I, f.d. 75).

La 02 iunie 2017, asigurătorul vinovatului de producerea accidentului rutier, SA „Moldasig” și persoana păgubită Valeriu Sorucean au semnat acordul privind plata despăgubirilor de asigurare pe dosarul de daună nr. D/RCA/17-686/BL, prin care părțile au convenit că accidentul rutier din 30 ianuarie 2017 constituie caz asigurat, iar mărimea prejudiciului real cauzat persoanei păgubite constituie 84 114 lei (vol. I, f.d. 76).

Conform ordinului de plată nr. 3074 din 13 iunie 2017, asigurătorul SA „Moldasig” a achitat lui Valeriu Sorucean suma de 84 114 lei, cu destinația despăgubire de asigurare pe dosarul de daună nr. D/RCA/17-686/BL (vol. I, f.d. 80).

La 11 iulie 2018, SA „Moldasig” a expediat în adresa Ministerului Justiției al Republicii Moldova interpelarea nr. 315, prin care a solicitat furnizarea informației privind deschiderea procedurii succesorală după decesul lui YYY (vol. I, f.d. 82).

La 17 iulie 2018, SA „Moldasig” a expediat în adresa Primăriei s. Bușila, raionului Ungheni, interpelarea nr. 322, prin care a solicitat furnizarea informației privind deschiderea dosarului succesoral după decesul lui YYY și, după caz, eliberarea copiilor de pe actele ce atestă calitatea moștenitorilor care au acceptat primirea moștenirii sau au renunțat la moștenire (vol. I, f.d. 81).

Prin răspunsul nr. 12-13/1062 din 23 iulie 2018, la interpelarea nr. 315 din 11 iulie 2018, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a informat SA „Moldasig” că la 06 iulie 2018 notarul Lidia Nagherneac a deschis dosarul succesoral după decesul lui YYY (vol. I, f.d. 83).

La 01 octombrie și 06 noiembrie 2018, SA „Moldasig” a expediat în adresa notarului Lidia Nagherneac interpelările nr. 405 și nr. 488, prin care a solicitat furnizarea informației:

1. cine sunt moștenitorii legali ai defunctului YYY?
2. cine a acceptat și primit certificatul de moștenire?
3. din ce este constituit patrimoniul succesoral? (vol. I, f.d. 84, 85 recto-verso).

Conform materialelor prezentate de notarul Lidia Nagherneac, la 06 iulie 2018, Vasile Roibu a depus la biroul notarului Lidia Nagherneac în interesele

ZZZ declarație prin care a comunicat averea rămasă la ziua decesului lui YYY, a declarat că ZZZ este unicul moștenitor de gradul I și că aceasta a acceptat succesiunea în urma decesului lui YYY și a solicitat deschiderea procedurii succesoriale și eliberarea certificatului de moștenitor legal (vol. I, f.d. 92 recto-verso).

La 10 august 2018, Vasile Roibu a depus la biroul notarului Lidia Nagherneac în numele și interesele ZZZ cerere, prin care a declarat că unica avere rămasă la ziua decesului lui YYY este autovehiculul de marcă și model BMW 524 (vol. I, f.d. 91).

La 10 august 2018, notarul Lidia Nagherneac a eliberat ZZZ certificatul de moștenitor legal, înregistrat cu nr. 7327, conform căruia a atestat că aceasta este moștenitorul averii lui YYY, care este compusă din: unitatea de transport marca BMW, model 524, cu n/î XXX și care potrivit Raportului de evaluare nr. 2018/08/09 T, întocmit de ÎI „Russu Nicolae”, valorează 10 000 de lei (vol. I, f.d. 93, 107).

Conform notei-informative nr. 01/6687 eliberate la 14 noiembrie 2019 de Instituția Publică „Agenția Servicii Publice”, autoturismul de marcă BMW, model 524, cu n/î XXX, a fost înmatriculat la 29 septembrie 2011 pe numele lui YYY, iar la 31 ianuarie 2019 a fost reînmatriculat pe numele ZZZ în baza certificatului de moștenitor legal nr. 7327 din 10 august 2018, fiindu-i atribuit numărul de înmatriculare XXX, în aceeași zi, la 31 ianuarie 2019, fiind reînmatriculat pe numele lui XXX (vol. I, f.d. 156, 157-166 recto-verso).

Conform contractului de vânzare-cumpărare nr. 0318532, ZZZ a vândut la 31 ianuarie 2019 lui XXX autoturismul de marcă BMW, model 524, cu n/î XXX, contra sumei de 10 000 de lei (vol. I, f.d. 163).

În condițiile speței, în lipsa unei motivări explicite, instanța de recurs consideră prematură concluzia Curții de Apel Chișinău privind modul de calculare a termenului de adresare în instanța de judecată a creditorului celui ce a lăsat moștenirea cu acțiune împotriva moștenitorului acestuia.

Conform prevederilor art. 1544 din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019), în termen de 6 luni din ziua când au aflat despre deschiderea succesiunii, creditorii celui ce a lăsat moștenirea trebuie să înainteze pretenții către moștenitorii care au acceptat succesiunea, indiferent de scadența acestor pretenții.

Dacă nu știau despre deschiderea succesiunii, creditorii celui ce a lăsat moștenirea urmează să înainteze pretenții moștenitorilor în termen de un an din momentul începerii curgerii termenului de înaintare a pretențiilor.

Nerespectarea dispozițiilor alin. (1) și (2) atrage pierderea de către creditorii a dreptului de înaintare a pretențiilor.

Pentru început, instanța de apel urma să stabilească dacă la data decesului lui YYY, SA „Moldasig” întrunea calitatea de creditor.

Totodată, Colegiul observă că potrivit art. 1440 din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019), succesiunea se deschide în urma decesului persoanei fizice sau declarării morții ei de către instanța de judecată. Momentul deschiderii succesiunii se consideră cel al decesului persoanei care a lăsat moștenirea sau data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești privind declararea morții lui.

În sensul art. 1440 din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019), deschiderea succesiunii este consecința juridică a încetării din viață a persoanei fizice, adică încetarea calității de subiect de drept. Momentul deschiderii succesiunii este concomitent cu încetarea din viață a celui care lasă moștenirea. Respectiv, momentul morții se stabilește după ziua (calendaristică), ora, și minuta survenirii ei.

Din acest considerent, în înțelegerea art. 1440 din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019), deschiderea succesiunii este momentul morții celui ce a lăsat moștenirea, iar stabilirea exactă a momentului morții acestuia prezintă o importanță practică pentru aplicarea în timp a legilor succesoriale.

Reieșind din caracterul devolutiv al apelului, instanța de apel trebuia să determine exact momentul în care s-a născut dreptul la acțiune în ordine de regres al asigurătorului SA „Moldasig” împotriva moștenitorilor lui YYY. Însă, din analiza deciziei instanței de apel, se atestă că aceasta nu a motivat de ce în condițiile speței nu sunt aplicabile prevederile art. 1440 din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019).

Succesiv, Colegiul consideră că, la judecarea fondului cauzei, instanța de apel nu a ținut cont nici de instituția responsabilității succesorală în fața creditorilor, care conform art. 1540 alin. (1) din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019) presupune că moștenitorii care au acceptat succesiunea satisfac pretențiile creditorilor celui ce a lăsat moștenirea proporțional cotei fiecăruia în activul succesoral.

Așa, din norma precitată rezultă că moștenitorii sunt ținuți la plata datoriilor doar în proporție cu moștenirea primită, adică în limita patrimoniului succesoral moștenit. Respectiv, moștenitorii nu răspund pentru creanțele creditorilor celui ce a lăsat moștenirea în limitele ce exced averea moștenită. Acest principiu are drept scop stabilirea coraportului între activele și pasivele moștenirii.

În acest sens sunt relevante și prevederile art. 1541 din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019), care statuau că moștenitorul trebuie să dovedească că datoriile celui ce a lăsat moștenirea depășesc valoarea averii succesoriale, cu excepția cazului când inventarul averii a fost efectuat de notar.

Recurenta în recurs insistă că a administrat suficiente probe care demonstrează faptul că averea succesorală ce a moștenit-o după decesul fiului YYY este compusă din unitatea de transport de marca BMW, model 524, cu n/î XXX, care potrivit Raportului de evaluare al costului autoturismului nr. 2018/08/09 T, întocmit de ÎI „Russu Nicolae” la 09 august 2018, valorează 10 000 de lei (vol. I, f.d 93, 107, 121-138). Mai mult ca atât, conform contractului de vânzare-cumpărare nr. 0318532, ZZZ a vândut la 31 ianuarie 2019 lui XXX autoturismul de marcă BMW, model 524, cu n/î XXX, contra sumei de 10 000 de lei (vol. I, f.d. 163).

În opinia recurente, din aceste înscrisuri, raportate la cererea de chemare în judecată, rezultă cert că activul moștenirii acceptate de ZZZ după decesul fiului YYY constituie 10 000 de lei, iar pasivul moștenirii, prin prisma creanțelor SA „Moldasig” este format din compensarea despăgubirii de asigurare în sumă de 84 114 lei, compensarea cheltuielilor de judecată legate de achitarea taxei de stat în cuantum de 2 523,42 de lei și a cheltuielilor de transport în sumă de 231,75 de lei.

Analizând memoriul deciziei instanței de apel, Colegiul constată că aceasta nu conține o argumentare clară cu privire la volumul patrimoniului succesoral acceptat de ZZZ în raport cu creanțele SA „Moldasig”.

Ba mai mult, Curtea de Apel Chișinău nu a verificat dacă în speță sunt aplicabile prevederile art. 1551 din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019).

Din prevederile art. 1551 din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019) rezultă că există cheltuieli care urmează a fi efectuate din contul averii succesoriale, printre care sunt și cheltuielile legate de înmormântarea defunctului, în care se includ atât cele efectuate pentru locul de înmormântare, precum și cele suportate pentru procedura de înmormântare, precum și cheltuielile legate de obținerea averii succesoriale, de păstrare și gestionare a ei.

Prin urmare, cheltuielile legate de înmormântarea celui ce a lăsat moștenirea sunt considerate pasive ale patrimoniului succesoral, care trebuie recuperate celui ce le-a suportat. Deși, moștenitorul ZZZ a indicat că anume ea a suportat povara înmormântării lui YYY și că cheltuielile de înmormântare trebuiau să-i fie recuperate în mod preferințial până la achitarea datoriilor față de alți creditori ai moștenirii și nu puteau face parte din patrimoniul moștenit, instanța de apel nu a elucidat această circumstanță, lăsând fără răspuns chestiunea în limitele cărui patrimoniu moștenit după decesul lui YYY poate răspunde moștenitorul ZZZ.

Instanța de recurs opinează că neelucidarea acestor circumstanțe nu poate duce la soluționarea justă a litigiului, deoarece au un rol decis în constatarea faptului dacă ZZZ poate răspunde în fața creditorului celui ce a lăsat moștenirea și limitele răspunderii pe care aceasta o poartă.

Conjunctura dată profilează ipoteza conform căreia instanța de apel s-a abținut de a da un răspuns convingător la criticile de bază invocate de ZZZ în fața instanței de apel, deși, prin prisma articolului 6 § 1 din Convenție, aceasta se aștepta la un răspuns specific și explicit la mijloacele decisive pentru judecarea procedurii respective (a se vedea Ruiz Torija și Hiro Balani vs Spania, hotărârile din 09 decembrie 1994, seria A nr. 303-A și 303-B).

În atare situație se deduce că, argumentele formulate de ZZZ în fața instanței în scopul apărării drepturilor sale nu au fost clarificate de instanța de apel, deși ultima avea obligația de a se pronunța asupra fiecărui argument, astfel ca acestea să fie răsturnate de instanță, pentru a da posibilitate instanței de recurs să exercite controlul judiciar al soluției pronunțate. Cu atât mai mult că, acest aspect cerea o motivare specifică și explicită, însă instanța de apel a omis să dea o asemenea explicație și să stabilească dacă în condițiile speței sunt sau nu aplicabile dispozițiile Legii nr. 1545/1998.

Prin urmare, Colegiul ajunge la concluzia că recurenta nu a fost auzită de instanța inferioară într-un mod echitabil, cu respectarea garanțiilor prevăzute la articolul 6 din Convenție. Or, instanța de apel nu și-a exercitat obligația instituită prin efectul devolutiv al apelului.

La caz, este relevantă jurisprudența CtEDO, care a statuat în cauza Hiro Balani vs. Spania că, în cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a articolului 6 §1 din CEDO.

Astfel, Colegiul deduce că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, însă, în condițiile din speță, decizia din 02 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău nu corespunde acestor calități.

Sub acest aspect Colegiul învederează că, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea hotărârii judecătorești ar trebui să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate (Boldea împotriva României din 15 februarie 2007, paragraful 29; Helle împotriva Finlandei din 19 februarie 1997, paragraful 60).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului în repetate rânduri a statuat necesitatea motivării hotărârilor instanței, or, funcția unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Dreptul de a fi auzit include nu doar posibilitatea de a aduce argumente instanței, dar de asemenea o obligație corespunzătoare a instanței de a arăta, în motivarea sa, motivele pentru care anumite argumente au fost acceptate sau respinse. O hotărâre se consideră motivată în mod corespunzător atunci când permite părților să facă uz efectiv de dreptul lor de a face apel (Hirvisaari împotriva Finlande).

În această ordine de idei, este evident că, în condițiile din speță, constatările instanței de apel nu conțin o argumentare clară, bazată pe suportul probator existent la materialele cauzei, din care să rezulte procesul deliberării și adoptării soluției emise, astfel încât instanța de recurs fiind în dificultate de a exercita controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea soluției adoptate.

Coroborând circumstanțele ce preced, instanța de recurs conchide temeinicia recursului declarat de ZZZ, reprezentată de avocatul Tamara Casian, împotriva deciziei din 02 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, deoarece soluția instanței de apel este bazată pe neelucidarea circumstanțelor speței.

Dat fiind faptul că instanța de apel a emis o decizie neîntemeiată, dictată de concluzii nemotivate și nu a elucidat toate circumstanțele pertinente speței, iar lichidarea acestor lacune în cadrul procedurii de examinare în recurs nu este posibilă, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia necesității admiterii recursului declarat de ZZZ, reprezentată de avocatul Tamara Casian și casării deciziei din 02 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, cu restituirea cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) și art. 445 alin. (2) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul declarat de ZZZ, reprezentată de avocatul Tamara Casian.

Se casează integral decizia din 02 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, adoptată în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de societatea pe acțiuni „Moldasig” împotriva ZZZ cu privire la încasarea în ordine de regres a despăgubirii de asigurare și compensarea cheltuielilor de judecată și

se trimite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

Judecătorii

Galina Stratulat

Dumitru Mardari

Victor Burduh

Maria Ghervas